

ACC. N:R. M. 7084 : 1-15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Knut L. Nordgren*
Härad: *Onsjö, M. Åbo m. fl.* Adress: *Högseröd, Löberöd*
Socken: *Hallaröd, Färingtofts m. fl.* Berättat av: *Densamme*
Uppteckningsår: *1940* Född år *1882* i *Långhult, Hallaröd*.

Jättugnan. (6. tv. II: 30.)

Skriv endast på denna sida!

Kott
Åhl

ACC. N:R.

M. 7084 : 1.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Aug. L. Andersson
 Härad: Buzjö, Norra Årbo, Frästa Adress: Grönsjö
 Socken: Hallunda, Färingtofta, Rishusa Berättat av:
 Uppteckningsår: 1940 ^{Norra Rånum} Färingtofta Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L. 30. Uppteckningen rör sig om Sätthugnen sådan Etn. II; l. 30

jag sett den sedan min barndom, i
 mitt H. ar för äldre hem hos Anders Nilsson
 Långhult nr 3 i Hallunds socken, samt utme
 på flera olika platser i nämnda Färingtofta
 Rishusa och Norra Rånums socknar där den
 var rätt allmän vid sekelskiftet, men
 numera hör till såsönt kotorna, endast
 två platser vet jag ännu där sätthugnen
 hålls i heder och är i dagligt bruk näml
 igen hos Albert Andersson i Långhult nr 3
 samt hos Anders och Ester Nilsson
 i Långhult. 19 års beakt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 7084:2
Landskap: Skåne Upptecknat av: Aug. L. Nordgren
Härad: Önsjö Adress: Högsåra Lövåsa
Socken: Hallaröds Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De platser där så kallad sättugen före-
kommit, och ännu denna dag före-
kommer, är nog rätt vidsträckt, jag
vill härmed först nämna min födelse-
bygd, sedan de socknar som gränsar
där till, och de platser jag person-
ligen varit på och är fullt bekant
med i min ungdom. För att återgå
till orts bestämningen vill jag först säga
med mitt storpåldrade barn Långhult nr 3
i Hallaröds socken som då ägdes av min
släkt Långbrukare Anders Nilsson. Jag
minns den gamla sättugnen i vackert
och gott skick som då fanns i Västgöskugan

ACC. N:R. M. 7084:3

Landskap: Skåne Upptecknat av: Aug. L. Nordgren
 Härad: Örsjö Adress: Trögsund Löberöd
 Socken: Halla röds Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Omkring 1890-95 den var inmurad i väg-
 gen som vette åt köket till, och hade till
 uppgift att uppvärma dagligrummet
 eller vardagsstuen, fram till stod ug-
 nen på en så kallad (född) sockel
 som var inmurad (an) vauli (skär) sten
 putsad och (vittad) må kalk. Men
 jag har också (asse) sett (ous föder)
 socklar som (an) vilade (sto) (pau) som
 va (rekted) grant udhåggna må an-
 tal (ärtal) & ägarens namn (an garen) gård
 med utseende så (bild !). Använd
 (Använd) även va en liten skulptur
 längs med må vädjen väggen där

ACC. N:R. M. 7084:4

Landskap: Skåne Upptecknat av: Ana L. Kortgren
Härad: Ousjö Adress: Höglund
Socken: Hallarids Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mat ställdes & för upp värmen i en eller
för att hålla sig varm tills maten
skulle hållas, någon gång före kam även
att murningen murats med en ihålig
öppning i murningen var maten sattes
in, ett så kallad värmskåp (eller rick).
Någon som saknade sjölvständig skorsten
hade en öppning å baksidan ett så kallad
(lua hål) eller värms hål, för stora ved
från användes som bränsle, och ledes in
i (anrum) genom (lua hålet) ibland var hål
(öved) öppet endast en plåt eller i enstaka
fall en trälucka var stäld där för, för att
värmen skulle bättre (bättre) stanna i

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7084:5

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

August Nordgren

Härad:

Önsjö

Adress:

Högbovid

Socken:

Hålla röds

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Qusen, men min Morfar hade en så kallad
(ausdär) eller järnlucka för sin (sättan).
Nagor kallades allmänt för (Sättan).

Ute i köket, varifrån nagen eldades
med stora vedtra och till och med med små
stora stubbar som kunde legga o hålla
varmen i hailer da, arangär (lurehål) o
ordet (lure) eller (värme) (eld) har samma be-
tydelse i byggnads målet, arangär detta fanns
en liten rök gång eller rikt o slätt ett
hål i muren arangär nagsdären, ett hål
som kallades för (lurehål) (lurehål) o
ordet (lure) man brukade även vid vissa
tillfälle sätta in salt sitt, för som man

ACC. N:R.

M. 7084:6.

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Aug. L. Stenberg

Härad:

Luså

Adress:

Högså

Socken:

Hållaröds

Berättat av:

Uppteckningsår:

1980

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Såte lura den, innan den skulle ätas. För att reglera värmen brukades en sten som passade till nämnda ställe, sättes däri så att elden i ugnen ej skulle brinna för fort upp. Den mest gängse typen i den jag sett före kammarna var med äppelving vänt mot eldhärden eller som den kallades för spisen i köket enl (bild 2.) med bakugn framför vid spisens mitt samt äppel skorsten. Stågan så kallad lyckhärd före kom inte så ofta, visserligen har jag sett här, eller äppel små avsatser i murade väggar som använts för olika ändamål, som exempel att förvara

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7084: 7

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Aug. & Stordgren

Härad: Åsby

Adress: Möllevad

Socken: Hållaröd

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

socker, kappkappar, kappkravn, gjusstakar med gjus, kryddor, m.m. i bland hängdes der ett skytke av tyg framför. Lön i bland benämndes för (Smya) (Lindhål). Sättmagnens form var och är i regel fyrkant med breda ritsstycken, något smaltare framskycke, samt högre i höjd än bredd. Några andra typer eller modeller har jag ej sett, och förskann ej å de platser jag sett dylika ugnar. Visserligen kunde de så kallade (Sätt ovana) variera något i storlek men sett yttre utseendet var i det stora hela lika. Någon form av en gryta av låg bakelugn eller dylikt har jag ej set förskann i dessa orter.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7084:8

Landskap: Skåne Upptecknat av: August Lindgren
Härad: Burså Adress: Stålsjö
Socken: Hallaröd Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4. A. Den antalsde typen av (Såttanen) är den enda och mest använda, som förskammits i de orter jag vistats i. Det enda jag hört om såttanarna för gångare så var det den öppna spisen eller eldbrädet, med den öppna skorstenen att i vardagsrummet eller (vardagsstuan) men som det mesta av värmen drog ut genom den öppna skorstenen, uppstod ju uppfinnningen av (Såttanen) varigenom (stuen) kunde ha ett skiljas från den öppna spisen (skorstaden).
5. A. Såttanen användes huvudsakligen till uppvärmning av rummet under vintern, då endast vardagsstugan uppvärmdes

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7084:9

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Ann L. Nordgren

Härad:

Landskrona

Adress:

Hälsöröd

Socken:

Hälsöröd

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Örtinga rum föreskän vid vägen uppvärmning
de saknade i regel eldstad, så det var inte
annat att göra än krypa ner i sängplat-
terna. Man skulle de än vara om vintern,
men i regel fanns ju varma fjederdyner
att krypa ner i, så kylan gav rätt fort
med sig. Ibland föreskän två sättnugar
en i (stora stuan) storstugan en i (lilla
stua) lillstugan som då var vardags-
rum. Då storstugan deremot endast
an användes om söndagar och högtider
samt vid gästbud. Sättnugarna stod
då vid var sin sida om eldhärden i köket
som avskiljdes från rummet med mellanväggar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7084:10

Landskap: Skåne Upptecknat av: Ann-L. Kordgren
Härad: Norra Åsbo Adress: Högbovärdsläbberid
Socken: Färingtöfta Berättat av: [Signature]
Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det är ju en helt naturlig sak att nygarna
stod inne i väinda rum ~~med~~ med mellan
vägg som skilde kök och rum från var-
andra. När jag åren 1898-99 hade fjönst
som dräng hos en Lantbruksare Joh. Jönstam
i Rönnevid Färingtöfta socken, fanns der
kök ungefär mitt i böningshuset, med
(vardagsstua) vid ena sidan, så kallad
den färske kammararen vid den andra
sidan om köket, i båda rummen fanns
en sättnagel som eldades från eldstad
genom en öppning i muren, mellan ugnen
och köket. Det så kallad färske rummet
om vändes endast vid högtiden och Gillestiftpåven.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7084:11.

Landskap: Skåne

Upptecknat av:

Ann L. Nordgren

Härad: Norra Åsbo, Frosta, Angä m.

Adress:

Högsröd

Socken: Färingtäfte, Riseberga, N. Rönne

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sättningen av värdning och bruk, är
något vidsträckt över stora delar av vårt
utlänga land, jag har sett den mycket
i bruk i norra Skåne, i socknarna

Färingtäfte, Riseberga, Norra Rönne
Högsröd, ja även så långt upe som
vid Smysse fiskaläge, eller när man
bestämt Östra torp, var jag hösten 1912
och fann då i många hem den gamle
sättningen ännu i bruk, till och med
käpte jag en mycket fin sättning av
en skräkhandlare vid namn

Andersson, jag hade den i min egen till
år 1918, då jag på grund av stegrade priser å järn
sålde densamma

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M.7084:12

Landskap: Skåne

Upptecknat av: August Nordgren

Härad: Frösta

Adress: Hörsöröds

Socken: Hörsöröds

Berättat av:

Uppteckningsår: 1940

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag har vistats i Hörsöröds socken sen 1905. men har i mycket ringa omfattning sett någon enstaka sättugn. Den har nog slupats i dessa nejder redan vid sockelskiftet, fast jag under årens lopp sett ett och annat exemplar därav i Havsakulla på ett par platser i Sektarp vilka ännu har lite kvar av vår gamla kultur. I övrigt avser perioden 1850-1900. Någon säker data för vår sättugnarna förjätt användas kan väl knappast vår nulevande generation ge, min moder som var född 1853 mindes den från sin barndom hennes mor var född 1828 hon

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7084:13

Landskap: Skåne Upptecknat av: Aug. L. Stotgren
 Härad: Frona Adress: Måsseröds
 Socken: Måsseröds Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1940 Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Salade även om att den användes när
 han var liten, men även att öppna
 spicelkällan med öppna skorstenar var
 rätt vanliga. De yngre jag sett ärtal
 på baksida sig från 1800 talet en ung såg
 jag en gång med ärtal 1768. jag tycker jag
 vill minnas en ung som bar ärtal från
 början av 1800 talet med bild av Carl XII
 Olika bilder å unga har jag i övrigt med
 säkerhet sett, som ex Gustav III
 Sankt Görans strid med draken
 Adam och Eva under kunskapens träd
 An tillverkningar har jag sett inskrif tian
 Kults bruk. Dukars rumms bruk. m. fl.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No 7084:14

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Aug. L. Rodgren

Härad:

Ousjö

Adress:

Högseröd

Socken:

Högseröd

Berättat av:

Uppteckningsår:

1940

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5. 8. I mitt Morföräldra hem som nu äges av Min Morbror Albert Andersson i Långkult n:3. Den sättuzen som fanns på min Morfars tid har varit borttagen i många år, men är åter kommen till plats igen, i det Albert Andersson på samma plats, år 1938 lätit mura upp sättuzen igen. Samma sak är det hos mina Tuviner, Anders och Ester Stillsan i Långkult der min Morbror för ett lio tal år sen lät mura upp en sättuzen som användes varje dag att elda i under vinterns lopp vars värmeenergi kan jämföras med den modernaste värmeledning

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR. M. 7084:15Landskap: SkåneUpptecknat av: Lug & StolzgrenHärad: OxjöAdress: HögevedSocken: Hallaröd

Berättat av: _____

Uppteckningsår: 1940

Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.9) Sättningen har nog varit mest i bruk mellan årtalen 1850-1900. Enligt gamla personers påstående fast hur långt många går tillbaka i tiden blir de svårare ju längre tiden ligger och de gamla gå bort, som minns något från flydda gamla tider. Efter sekelskiftet att till nu år 1940 har jag ej sett till mer än dessa två sättningar, som jag här nämner, som ännu är i bruk som eldstäder, som ännu är kvar på några platser.

Skriv endast på denna sida!